

Felhők és együttállások

November hazánkban általában a legunalmasabb időjárású hónap, gyakran ködös, szürke idővel, az észlelők ilyenkor szokták a nyárról visszamaradt és feldolgozatlan képeket elővenni. Idén se volt túl mozgalmas, ám azért akadt nézni való.

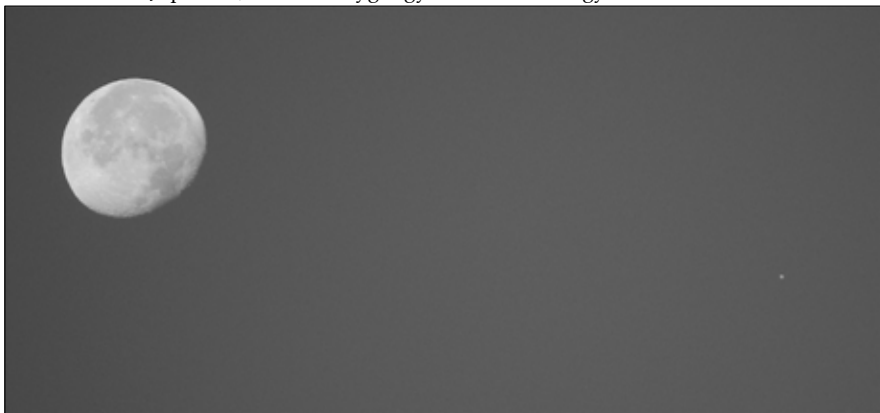


Rosenberg Róbert holdhaló-felvétele november 1-jén 10:26 UT-kor készült

A hónapot Rosenberg Róbert nyitotta meg egy gyönyörű, igazán különleges holdhalóval, 1-jére virradó éjjel, ekkor a Hold mintegy 11 fokra volt a Jupitertől, az óriásbolygó így

a halógyűrű sugarát felezte, még szebbé téve az optikai jelenséget. Különlegesség, hogy a 22 fokos gyűrűn belül egy kisebb, 9 fokos, halványabb gyűrű is megjelent – ez utóbbi az igen ritka gúlakristályos halójelenségek közé tartozik! A 22 fokos íven is észlelhető, hogy a szokásosnál diffúzabb megjelenésű, ez szintén utalhat a gúlakristályokra, amik 9–18–23–35 fokos gyűrűt hozhatnak létre. Ez esetben tehát a 9 és a 23 fokos gyűrű volt jelen, a 23 fokos gyűrű a normál hasábkristályok által kialakított 22 fokos gyűrűvel egybeolvadva látszott.

A november 2-ára virradó éjjel egy fronttal átvonuló, vékony felhők fedték az eget, amelyeken holdhaló és holdkoszorú is kialakult, attól függően, hogy a felhő a magasban úszó, jégkristályos fátyol, vagy az alacsonyabb légrétegekben lévő, vízceppecskéket tartalmazó volt-e. Ezen az éjjelen a Hold és a Jupiter már igen közel álltak egymáshoz, kb. 1 fokos minimális távolságra. A fel-felnyíló égen sikerült a rovatvezetőnek megfigyelni a jelenséget. Az együttállás külön szépsége volt, hogy reggel, a front által kitisztított levegőben, kiváló átlátszóságban még a napkelte után egy órával is szabad szemmel



Veszprémből szépen megfigyelhető volt a november 2-i Hold–Jupiter-együttállás még napkelte után is (Landy-Gyebnár Mónika felvétele)

látható volt a Jupiter, amelyet pont a Hold közelsége miatt volt igen könnyű megtalálni. Akinél nem volt megfelelő ég a hó eleji együttálláshoz, kapott egy ismétlési lehetőséget, de erről majd a hó végi észleléseknél ejtünk szót!

November 2-án délelőtt Szöllösi Tamás irizáló felhőket észlelt a Nap közelében. 3-án Rosenberg Róbert folytatta a remek hó eleji sorozatát: ismét holdhalót örökített meg, ezúttal a Jupiter a halógyűrű ékköveként ragyogott! Ezen a napon, kora hajnalban Szöllösi Tamás a Hold körül, köd hatására kialakuló pártát látott, majd délután a Nap körül is ismét irizáltak a felhők, ezúttal pasztell színekkel, majd 4-én hajnalban megint a Hold körül jelent meg élénk színű párta. Ezen a reggelen Kósa-Kiss Attila először fényes jobb oldali, majd halványabb bal oldali melléknapot észlelt.

November 8-án a rovatvezetőnél, Veszprémben volt 22 fokos naphaló és zenitkörűli ív, 9-étől 12-ig pedig Kósa-Kiss Attila Nagyszalontáról észlelt egy 22 fokos naphaló-sorozatot, mindegyik nap délelőttjén megjelent nála a jelenség, egyre hosszabb időre, 12-én már 5 órán át díszítette az eget.

A hónap középső időszakában nagyon sok helyen tartósan kódós, felhős idő alakult ki, így ha volt is valami jelenség, azt az égbolt látványa hiányában senki se észlelte. 17-én Rosenberg Róbertnél a Nap körül látszott halvány koszorú, ami a középmagas szintű felhőzet hatására alakult ki. 19-én reggel Kósa-Kiss Attila naposzloppl kezdte az észlelést, ezt a nap során 22 fokos haló, felső érintő ív és melléknapok követték, a jelenség kora délutánig kitartott. 20-án Biró Zsófia és Rosenberg Róbert szép holdkoszorút láttak, 21-én Zsófia repetázott a jelenségből, délelőtt Ujj Ákos pedig igen szép színekben pompázó zenitkörűli ívet észlelt. 25-én Kósa-Kiss Attila felső érintő ívet, majd 22 fokos naphalót látott, 27-én este pedig élénk, erős holdhalót, ami még akkor is megfigyelhető maradt, amikor a fátyolfelhő alá középmagas szintű gomolyrétegek érkeztek.

November 27-én napkeltekor Szöllösi Tamás látott pasztellszínű napkoszorút,



November 27-én a Szaturnusz és a Vénusz igen közeli együttállása a Nemzetközi Űrállomás átrepülésével Landy-Gyebnár Mónika délkeleti égboltján

délután pedig Rosenberg Róbert észlelte a felhőzetten átszűrűt napfény színes gyűrűit, este pedig 22 fokos holdhalót látott, a halón belül a Holdhoz ismét közeledő Jupiterrel, Biró Zsófiánál 4 órán át látszott a holdhaló. Ugyanezen az estén Gulyás Krisztián csodaszép holdkoszorút észlelt:

„A munkahelyemről hazafelé ballagva 17:55–18:15 KÖZEI között figyeltem meg egy fantasztikusan szép holdkoszorút. Az ajtón kilépve rossz szokásom szerint felnéztem az égre, mint mindig, amikor zárt helyről kimegyek valahová. És akkor láttam meg, hogy a Hold előtt egy szabálytalan, leginkább krumplira hasonlító, kb. 15x12 fok méretű vékony felhő úszik. A Hold körül egy kb. 10 fok átmérőjű glóriaszzerű tünemény ragyogott. A külső része egészen sötét narancs volt, majd kicsit beljebb egyre világosabb sárga, a belső része pedig kék. A látvány leginkább a Helix-ködre hasonlított, ahogyan azt a Hubble Űrtávcső képein is látni. Siettem haza, hogy le tudjam fotózni, de mire az utcánkba értem, addigra eltűnt. Maradt a Hold körül egy hasonlóan színes

udvar. Ez már csak olyan 2 fok átmérőjű volt, a színei ugyanazok voltak, mint a koszorúnak, viszont belső kék része szinte egyáltalán nem volt, a világosságga már érintette a Hold peremét. Mire összeszedtem a fényképezőgépet és a fotóállványt, addigra sajnos ez is tovatűnt.”

A hóvégi jeles napok következzenek végül: 27-én reggel az esztendő egyik legszebb együttállására került sor: a Vénusz és a Szaturnusz alig fél fokra voltak egymástól, az ekkorra egy erős széllel érkező hidegfront hatására felszakadó felhőzet vékonyka maradványaival nem volt már zavaró a jelenség megpillantása szempontjából. Sőt: a fátyolfelhősávok hatására a bolygókétsós látványát szép párták ékesítették.

A rovatvezető a horizonttól tudta követni a kelő Szaturnusz, majd a valamivel később kelő Vénusz égi útját, kissé később a Merkúr is megjelent a láthatár felett. A két fényesebb bolygó, miután átverekedte magát egy felhősáv-maradványon, sokáig ragyogott a már világosodó hajnali égen. A szép együttállást megfigyelte Keszthelyi Sándor is:

„2012. november 27-én hajnalban KÖZEI 05:15-kor keltem. Délkelet felé kitekintve kerestem a Vénuszt, amely 05:25-kor ért egy háztető fölé. 05:26-kor balra felfelé a Szaturnuszt is észrevettem, mert szoros és szép fél fokos párt alkottak. Az ég csaknem felhőtlen (kicsit fátyolfelhő csikos és darabos) volt Pécsett. Nem volt teljesen sötét, mert északnyugaton még sütött a (csaknem) teli Hold. A Hold 05:45-kor ugyan lenyugodott, de kis ideig még a horizont alól is derengést okozhatott. 05:55-től pedig már a Nap okozta pirkadat érezhetővé vált. A hófehér és fényesen ragyogó Vénusz, valamint a halványabb, de nyugodtabb sárga fényű Szaturnusz párosa kellemes látvány volt! 05:26-tól egy órán keresztül mindig látszott, hogy a Szaturnusz pontja állandó fényű, nem változik, nem pislákol.

Vizont a Vénusz fénye váltakozik, szikrázik, szcintillációt mutat. Ugyancsak pislákol a feljebb lévő Spica és a magasan lévő Arcturus is. A Vénuszhoz képest a Szaturnusz

éppen az Arcturus iránya felé mutatott. 05:30-tól 05:50-ig volt a legszebb a látvány! A még elég sötét égen a fénylő Vénusz ragyogott és csillagszórózott, közelében kisebb fényű bolygótársa nyugodtan világított. 05:55-től éreztem, hogy világosodik a délkeleti ég és a cirrusfelhők (kondenzcsíkok?) darabjai is láthatóvá váltak. 06:15-től erősödött a pirkadat: itt kékesfehér lett az ég, alul narancsvörös színárnyalatú. Mindez még szebbé tette a Vénusz és a Szaturnusz párosát. 06:20-körül a Merkúr is észrevettem nagyon alul, nagyon a vörösen fénylő részben. Az ekliptikát kirajzolta a Spica, a Vénusz és a Merkúr vonala, és a Merkúr és a Spica között távot nagyjából felezte a Vénusz. Ám a Merkúr csak pár percig nézhettem, mert már nagyon világosodott alul.”

Megfigyelték még az együttállást Soponyai György, Répás Márton, Sánta Gábor, Bali András és a rovatvezető, akinél a bolygópáros mellett néhány fokra a Nemzetközi Űrállomás is elvonult.

November 28-án következett a hó eleji Hold-Jupiter-együttállás „ismétlése”, kissé ugyan lazább volt az együttállás, ám szépségből ez mit sem vont le! Rosenberg Róbert az esti égbolton átúsó felhők közt örököltette meg a jelenséget, amelyet a Hold körül kialakult rendkívül színes irizálás, majd koszorú tett különlegessé. Az átvonuló felhők kellően szűrték a Hold fényét, így a felszíni alakzatok is láthatóvá váltak, míg a Jupiter egy felhőrezen át gyönyörűen ragyogott, s az ekkor látható három Galilei-holdja is kiválóan fényképezhető volt. Hadházi Csaba, Soponyai György, Bognár Tamás, Répás Márton és a rovatvezető égboltján is hasonló helyzet volt, az együttállás szintén az átvonuló felhők közt zajlott, s hasonlóan szép optikai jelenségekkel örvendeztette meg az észleelőket.

Remélem, hogy a tél derekán a szikrázóan csillagos égbolt és ragyogó, havas tájak csodás látványa további észlelésekre sarkallják az égbolt szerelmeit, s rovatunkkal megosztják majd élményeiket!

Landy-Gyebnár Mónika